

Брой 1.

София, 1 Августъ 1881.

Година V.

ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ.

JUGOSLAVJANSKI

STENOGRAPH.

Broj 1.

SOFIJA 13. avgust, 1881.

Tečaj V.

Издава всеки вто-
ри мѣсецъ.
Цѣна за год. 5 фр.

Izhaja vsaki drugi
mesec.
Cena na leto 2 gld.

Izlazi svaki drugi
mjesec.
Cjena na god. 2 for.

Издава всеки дру-
ги мѣсецъ.
Цѣна на год. 5 дин.

УКАЗЪ

№ 478.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I

Съ Божия милость и народната воля

Князь на България.

По предложението на Управляющий Нашето Мини-
стерство на Народното Просвѣщение, представено Намъ
съ докладъ му отъ 8 юний 1881 год. подъ № 1831
ПОСТАНОВИХМИ И ПОСТАНОВЯВАМИ:

Ст. I. Да се даде едно пособие отъ шестотинъ
лева на Професора Антоан Безеншека, за напечатва-
ние втората часть на своя „Югославянски Стено-
графъ“ като необходимъ учебникъ по стенографията.

Ст. II. Тая сума да се вземе отъ опредѣленната
статья въ расходний бюджетъ на Министерството на
Народното Просвѣщение за литературни предприятия.

Ст. III. Испълнението на настоящий указъ се въз-
лага на Управляющия Нашето Министерство на Наро-
дното Просвѣщение.

Издаденъ въ г. Руссе на 10 юний 1881 г.

На първообразното съ собствената ржка на НЕ-
ГОВО ВѢСОЧЕСТВО написано :

Александръ.

Приподписалъ:

Управляющий Министерството на Народното Про-
свѣщение ; Др. Кон. Иречекъ.

UKAZ.

№ 478.

Ми Александер I
по Боžжеј милости и народнеј волји
Кнез Болгаріе.

По предлогу управљајућега Нашим Министерством народне просвете, представљен Нам з докладом дне 8 јунија 1881 под № 1831.

POSTANOVILI SMO I POSTANOVLJAVAMO:

Čl. I. Da se даде субвенција од шест стотин левов Професорју Антону Безеншеку за издавање другега дела његовега „Југославјанскога Стенографа“ кот необходно потребне научне књиге за стенографију.

Čl. II. Та свота да се вземе од определјене тоčke за литерарна подвзетја в трошковнем прораѣну Министерства народне просвете.

Čl. III. Изполнjenje предстојећега указа се налага управљајућеу Нашим Министерством народне просвете.

Издaден в Рушѣку дне 10 јунија 1881.

На original з властно роко NЈЕГОВЕГА VISOČAN-STVA написано:

Aleksander.

Приподписан:

Управљајући Министерством народне просвете:
Dr. Konst. Jireček.

КѢМЪ НАШИТѢ Г-да читатели.

На основание на горниятъ Указъ на Негово Височество вѣхващаме V-о течение на „Југосл. Стенографъ“ съ похубава перспектива, отъ колкото нѣкое отъ прѣдшнитѣ течения. Истина че досега списанието издавахме съ голѣмъ трудъ, но вижда се, че все пакъ сме постигнали вече нѣщо значително, т. е. постигнали сме да се отдава важность на нашата знаностъ тоже на най високото мѣсто. И това е за нашия предметъ и за насъ твърдѣ важно нѣщо; защото освѣтъ материјално олекчение, то ни дава и душевно подкрѣпленіе. За понашашното дејствување, понеже щомъ человекъ вижда, че трудътъ му се оцѣнява, той върви съ двойна и тройна радостъ на работата си. А когато се върши една работа съ радостъ, то се побѣждаватъ леко всичкиѣ мъчности.

Сега зависи още отъ нашата интелигентна публика, щото и тя да почене въ поголъмъ размъръ да се интересува за стенографията, и нека си земе примъръ отъ горѣ. Ний въ прочемъ се надѣемъ, че ще се събератъ около нашето предприятие още по голѣмо число сътрудници, отъ колкото до сега, особено изъ кръгове на българската учяща се младежъ.

А отъ своя страна ние обѣщаваме, че ще направимъ всичко възможно, щото списанието ни да бѣде напълнено съ добъръ и згоденъ материялъ, и да излиза редовно, както е казано на заглавието му. По тоя начинъ ще можемъ да се покажемъ тоже достойни за дадената на списанието правителствена подпорка.

РЕДАКЦИЯТА.

Našim gg. čitateljem.

Stopajoč v V. tečaj imamo radostno priliko prinesti na čelu našega lista Ukaz Nj. V. bolgarskega kneza, s kojim se dava „Jugosl. Stenografu“ znatna podpora. Ne samo z materijalne strani ima ta visoki akt svoje značenje, nego še bolj z duševne strani; ker mi vidimo iz tega da naš dosedanji trud na tem polju nij bil bezuspešen, nego smo dosegli med drugim posebno to, da se je tudi na najvišem mestu vzbudila pozornost za našo stvar i se priznalo naše delovanje. To nam dava navdušenje za bodoče, da se ne plašimo nikakvih zaprek, posebno pa ne ako jih stavljajo ljudje, koji so večidelj prej sejali neslogo na političnem polju, a ker so v tem obziru nemogoči postali, hočejo započeti razdor na polju stenografije. — Takovi ljudje mogli bi s časom postati škodljivi za našo stvar. A da se to izbegne, za to nam je strokovno glasilo tem bolj potrebno. Dendenes javno mnenje v vsakej stroki blagotvorno deluje, pa tako se nadjamo, da bomo i na tem polju iztrebili plevel, koji je počel poganjati v obliki separatizma, a da izraste povsod plod bratske sloge.

To je naš cilj, kojega mislimo da bodo vsi misleči rodoljubi odobraval; i na njih podporo računamo.

Posebno naša mladež naj ima pred očmi ta cilj in naj se zbira okolo naše zastave.

Uredništvo.

ИСТОРИЯ НА ОБИКНОВЕННОТО ПИСМО И НА СТЕНОГРАФИЯТА.

Всичкитѣ науки и искуства отъ самото си появявание до сега сѣ направили малка или голѣма крачка къмъ пѣтя

на своето усъвършенствование. Нѣкои съ течението на врѣмето тѣй сж се промѣнили, щото първоначалната имъ форма не може да се познае или мѣчно може да се познае. Между тѣзи сж физиката, математиката, живописството, музиката, медицината и др.

Къмъ искуствата, които сж се появили въ най старо врѣме може да се причисли и писмото т. е. искуството за писание; нѣ трѣбва да се признае, че това искуство въ днешното си употребление е на много ниска степенъ въ своето усъвършенствование, и въ сравнение съ голѣмата му важность въ чловѣчески животъ е много малко развито, защото не отговаря на туй което се очаква отъ него: да бѣлѣжи говорѣть. Да ли задачата на писмото е, както нѣкои мислятъ, само да забѣлѣжаваме нѣкои нѣща за да не ги забравяме? Не, главната задача на писмото е, да бѣлѣжи говорѣть точно и пълно, и то въ сжщата минута когато се чува, а не малко или много по-слѣ, защото тогава трѣбва да повикаме на помощъ памѣтьта, нѣ кой не знае, че памѣтьта често ни лъже. Освѣнъ това съ памѣтьта можемъ само да си спомнемъ смисълъта на нѣкой говоръ, а да си го припомнимъ дума по дума това е невъзможно, а това е много пѣти най-важното.

Днесъ вѣче високо се почита девизътъ: „часѣтъ е пара“ т. е. врѣмето е най-голѣмо богатство. На този девизъ отговарятъ новитѣ открития: телеграфътъ, желѣзницата, параходѣтъ, различнитѣ фабрики и др., нѣ нашето обикновенно писмо не отговаря на тѣзи девиза, и отъ тази страна е ясна неговата недостаточность.

Като сж глѣдали тази слабостъ и недостаточность на обикновенното писмо, различни мислителѣ отъ старо и ново врѣме се трудили да измислятъ писмо което да отговаря на тѣзи задача, и сполучили сж: съставили сж разни системи, които по разни начини сж достигвали до съвършенствата на писмото. Тѣзи измислителѣ се наричатъ стенографи, а тѣхнитѣ състави се наричатъ стенография.

Ний ще разгледаме тѣзи стенография, какъ се е развивала въ разни врѣмена и при разни народи, дордѣ да достигне до Славянитѣ въобще и до Югославянитѣ частно. Но преди да поглѣднемъ на писмото, което се намира на високата степенъ на своето усъвършенствование — на стенографията, не ще е излишно да знаемъ началото на обикновенното писмо и нѣговото развитие.

Чловѣчинский родъ е вече рано чувствувалъ потрѣба да бѣлѣжи разни важни случки, които сж ограждади живота му,

за да не се потопяват въ потока на забвението, а да се пазятъ отъ родъ въ родъ; нъ при това мъчно е било да се изнамери начинъ, който да удовлетвори на тази потребба. Най-напредъ най-голѣмъ помощникъ е било уподоблението, което неискустна рѣка съ главни черти е слабо изрисовала; нъ съ подобие е било възможно само да си представляваме нѣщата, а мисли и отвлечени понятия не е било възможно да се изразятъ съ подобие. Но по-подиръ съ видимитѣ нѣща наченали симболически да означаватъ отвлеченитѣ понятия, и съ това писмото направило една стѣпка напредъ. На гостъ степенъ стои писмото още до днесъ у Китайцитѣ, на такава степенъ е било у Египтенитѣ и се наричало идейно писмо.

Както чловѣкъ най-напредъ се показвалъ наклоненъ да подражава, тъй сега му било лесно и да симболизира: а отъ подражание до симболизиране нѣма голѣма разлика, защото и на двѣтѣ изворътъ се намира въ чловѣческото естество. Нъ мъчно е било да се прѣмине отъ идейното писмо къмъ гласовното; а това е било потребно, защото съ бързото развитие на говорътъ и тъй недостаточното писмо е останало още назадъ, и се явила потребба да се слѣе писмото съ езика, знака да се отдѣли отъ понятието а да се съедини съ гласа. Както си изразяваме мислитѣ съ звукове, тъй да ги бѣлѣжи и гласовното писмо съ видими знакове.

Най-добъръ примѣръ за начинътъ по който се е развивало писмото ни показватъ египетскитѣ ероглифи: Египтенитѣ за да означали думата старецъ, исписвали единъ прегърбавенъ чловѣкъ съ тоѣжка въ рѣка; чловѣкъ съ лѣкъ и стрѣла означавало ловецъ, а чловѣческа фигура съ стегната рѣка отъ страна означавала мѣмрение и заканване; двѣ нозѣ означавали ходение. Египетската религия е дала поводъ за симболизиране, защото прѣдставлявала свойствата на божествата въ подобия. За богиня Ирисъ символъ е било кравата, за богиня Мутъ = ястреба, за Кнефъ = овца съ рога на главата. Рибата е била у Римлянитѣ символъ за неприятелство, защото тя е била за тѣхъ нечисто еденне. И вслѣдствие на симболизицията отвлеченитѣ (абстрактни) понятия се означаватъ съ видимитѣ предмѣтни (кнкретни) понятия: старостта — съ старецъ, духатъ съ слнчеви лѣчи.

Египатский езикъ е ималъ както много други езици за равни понятия сѣщи изражения, напр. ири = око и права; и анакъ на окото означавалъ глагола права; окото е било още

символъ и на богъ Озириса. Ба=нощна врана и душа, и съ врана означавали душа. А оттова лесно сж дошле подиръ на мисълъ съ сжщитѣ фигури да означаватъ слокове и букви. Тѣй фигурата на орелъ означавала буква а защото орела се наричалъ ахенъ.

Освѣтъ ероглифитѣ Египтенитѣ сж имали свещеническо или тѣй нарѣчено **иератическо**, писмо което било най скратено ероглифическо писмо, и **демотическо** или народно писмо което имало по-много скратявания и по-малко число знакове.

(Слѣдна).

На Хърватеки написалъ А. Б.

Превозда **Тончо Мариновъ**.

НАУКА ЗА БЪЛГАРСКАТА СТЕНОГРАФИЯ.

(Продължение отъ течение IV.)*

За предлога.

§ 33. Предлозитѣ се съкращаватъ отъ части както сиглитѣ, а отъ части се исписватъ. Първитѣ сж вече наведени въ § 27 между сиглитѣ, а тука се повтораватъ, за да имаме прегледъ върху всичкитѣ.

Предлозитѣ могатъ да се свързватъ съ послѣдующитѣ слѣдъ тѣхъ думи (моногограмматизуване), ако по този начинъ ненастава нѣкакво двоумѣние.

Забѣлѣжка. Въобще съкращенията на предлозитѣ ставатъ по тоя начинъ, като се отхвърли послѣдната или двѣтѣ послѣдни букви.

(Виждъ притурката § 33.)

Преводъ на примѣритѣ.

Отъ Търново за въ Цариградъ по желѣаницата се отива прѣзъ Руссе и Варна. Свѣтътъ сжществува отъ много хиляди години насамъ. Съ трудъ и честностъ челоуѣкъ сполучва въ всичко противъ волята на своитѣ неприятели. Честнитѣ, правитѣ челоуѣци се обичатъ отъ подобнитѣ на тѣхъ; а ненавиждатъ се и се гонятъ отъ безчестнитѣ. Обади му ся кога отивашъ при него. Истегни вода отъ кладенца. За вѣлка приказватъ, а вѣлктѣ въ кошарата. И лудъ бѣга отъ пиянъ. Който има слама единъ кошъ повече отъ тебе, съ него се некарай. При сухото гори и суровото. Всѣко куче прѣдъ вратата си лае. Всѣки търси круши по своитѣ вѣжи.

Числителното име.

§. 34. Вече обикновенното назначаване на числата е единъ видъ стенография, защото въ нѣкои отношения се съкращаватъ по сжщиятъ начинъ, както и стенографическото

*) Това течение може да се получи при Редакцията по 5 фр.

писмо. Както въ стенографическото писмо, тъй и при обикновенното назначаване на числата (цифритѣ), знакътъ има двойко значение: значение на фигурата си и значение на мѣстото, което завзема. — Тоя начинъ на обикновенното бѣлѣжение на числата може да се съкращава само при окръглитѣ цифри, а това е тоже само при тѣхъ отъ нужда. При окръглитѣ цифри именно отъ една страна нѣмаме толкова врѣме за исписване толкова нули, — защото езикътъ ги неизговаря, — а отъ друга страна лесно би се случило, щото въ бързината да забѣлѣжимъ една нула повече или по малко, и ето ти изведнажъ голѣма погрѣшка.

Слѣдователно стенографията има за окръглитѣ числа слѣдующитѣ съкращения:

- 1) За десетицата, една малка нулица на линията при касателната цифра; н. пр. $1_0 = 10$, $5_0 = 50$.
- 2) За стотницата, малка нулица надъ линията; н. пр. $2^0 = 200$, $8^0 = 800$.
- 3) За хиляда (тысяща), малка чъртица (прилична на стенографическото т) надъ линията; н. пр. $4^1 = 4000$.
- 4) За десетъ хиляди съединява се съкращението за десетъ съ онова за хиляда; н. пр. $8^r = 80,000$.
- 5) За сто хиляди съединява се съкращението за сто съ онова за хиляда н. пр. $7^r = 700,000$.
- 6) За милионъ съединяватъ двата знака за хиляда и се придаватъ касателната цифра; н. пр. $3^{11} = 3,000,000$ (Нѣкои стенографи иматъ за милионъ $=^2$ надъ реда; за билионъ два такива знакове; за трилионъ три и т. н. т.)

При разнитѣ видове на числителнитѣ имена придаватъ се различнитѣ окончанія на касателнитѣ цифри, и ако е възможно съединяватъ се съ тѣхъ.

(Виждѣ притурката §. 34.)

Преводъ на примѣритѣ.

Римъ лежи на седѣмъ хъ имове. Единъ мѣсець има 30 дни, 12 мѣсеци съчиняватъ една година, 100 години единъ вѣкъ, Българитѣ сж Славянски народъ; сичкигѣ сж около четири милиона и половина, отъ които една третина само сж свободни. Между слънцетѣ и земята има разстояние отъ 20 милиона мили. Рѣдко нѣкой чловѣкъ живѣе 100 години. Азъ те търсихъ вече три пжти. Колумбъ изнамери Америка на 3 Августъ 1492. Днесъ имаме 11 Юлий 1881.

(Слѣдѣна).

ФРАНЦЪ КСАВЕРЪ ГАБЕЛСБЕРГЕРЪ.

(Стенограммата се намира на стр. 4 въ притурката.)

Славний изобретателъ на стенографическата система, която ние застѣпваме чрезъ този листъ, се казва Францъ Ксаверъ Габелсбелгеръ. Вѣрваме, че всичкитѣ почитаеми читатели сж любопитни да знаятъ нѣщо изъ животътъ му, и за начина на изнамиранието на системата му.

Габелсбергеръ се е родилъ на 8 Февр. 1789 год. Баща му е билъ дворски работникъ на гласбени инструменти и не е билъ до тамъ заможенъ, за да може да подържа добръ гина си Франца. А дѣто послѣдний се е толкова образувалъ и е могълъ да се нарече баща на едно изобратение, това трѣба да го приписваме на безмърното му трудолюбие, на отличний му талантъ и на превъсходно любезното му отнасяние. Баща му е умрѣлъ рано, и майка му вдовица като е трѣбало да се грижи за четиритѣ си малки дѣца, испроводила е Франца при баща ѝ въ Хага, за да го научи на нѣговий занаятъ т. е. сѣдларство. Тая работа никакъ не се упадала на Франца; той ненамислялъ никакво удоволство въ нея и непоказвалъ никаква наклонность къмъ нея. Щастието му е помогнало, щото управителътъ на черковний пѣвчески хоръ въ Хага го е зель за свое дѣте и го е образувалъ на всичкитѣ предмѣти. Дѣтето твърдѣ добръ е напрѣдвало и добръ се е отнѣсало, щото за малко врѣме то е придобило уважението на всички, които сж го познавали и окръжавали. Сжщото добро поведение му е помогнало да се събере съ манастирскитѣ свѣщеници въ Атама, който, случайно сж го спознали, когато е пѣлъ съ пѣвчески хоръ и сж го зели да се погрижатъ за по-високото му образование. До 1808 год. той е слѣдвалъ въ гимназия; а на 1809 год. е престанала до сегашната му помощ, и той е билъ принуденъ да напусне училището. Въ това врѣме — за нѣгово щастие — случило му се е да се срѣщне съ изобретателя на литографията Сенефелдера, който на драго сърдце го е изучилъ на това искусство което послѣ много му е послужило при обработванието на стенографията. Слѣдъ малко той постѣпилъ за канцеляристъ въ министерството и малко по късно билъ назначенъ за министерски секретаръ.

Въ 1817 год. Габелсбергеръ е започналъ да изработва стенографическата азбука. Двѣ години подиръ това, той е могълъ да стенографира въ Баварската камера на държавнитѣ съвѣтници.

А за да би се усъвършествувалъ въ своето писмо и да би могълъ колкото е възможно по скоро да го приложи въ практика, той е стенографиралъ стотини проповѣди въ чърквитѣ. По тоя начинъ тѣй напълно е достигналъ своята цѣль, щото отъ 1822-31 год. той е най голѣмъ успѣхъ е бѣлѣжилъ заедно съ своя ученикъ Лейзара дебатитѣ въ Баварската камара. До 1840 год. той е изучилъ такива ученици, а между тѣхъ и сина си, които е могълъ да остави да стенографиратъ сами подъ неговий надзоръ.

Габелсбергеръ е умрѣлъ на 8 Януар. 1849 год. отъ внезапна смъртъ. Въ послѣднитѣ дни на живота си, той е могълъ да се гордѣе, че желанието му се е изпълнило, т. е. нѣговий 30 годишенъ трудъ е билъ поченалъ да се разпространява много добръ, понеже въ Германия сж били почнали да се измѣняватъ тѣй обстоятелствата, щото на стенографията се е показвала голѣма бѣдностъ. А въ нѣкои мѣста, каквото Мюнхенъ, Дрезденъ, Липска и Виена, той е распроводилъ особенни ученици — проповѣдници, на които главната задача е била да разпространяватъ неговата стенографическа система.

За изнамиранieto на своята система Габелсбергеръ между другото пише и слѣдующето: „Когато въ 1817 год. съмъ започналъ да се занимавамъ съ прелестната идея за изнамиранieto на бързописа, не съмъ ималъ друго предъ видъ, освѣтъ да помогна на нѣкой чиновникъ, който се намира на висока длѣжностъ; да улекча работата му по таквъ начинъ, щото най-важнитѣ му приказания и распорѣждания да се бѣлѣжатъ изъ самитѣ му уста. Въ онова врѣме моята идея не е била одобрявана и трѣбало е да се чака 15 год., додѣ да намѣри моята първа мисль подвижникъ, който не само я одобрявалъ но и практично употрѣблявалъ.

Между това, додѣто азъ при всичкитѣ тѣзи причини не съмъ напушалъ идеята си, но съмъ я употрѣблявалъ като за забавление въ свободнитѣ си часове, ето че настѣпи денътъ 26 Май 1818 год. въ който се прокламира и повика въ животъ Баварската държавна Конституция и първото Народно Събрание се свика въ 1819 год. Тогава ми се е породила мисль, че би могълъ да се ползувамъ отъ това безъ особенна цѣль обработвано искусство, понеже изъ вѣстницитѣ съмъ зналъ, че въ Англия и Франция има особенни бързописци за да бѣлѣжатъ говоритѣ въ народнитѣ събрания. Тогава съмъ захваналъ да се занимавамъ съ работата по сериозно . . . училъ

сѣмъ езикѣтъ и писмото както въ тѣхното естество, тѣй и въ тѣхний съставъ и то отъ такава точка зрѣние, която въ много отношения ми е послужила като звѣзда водителка при обработване на дѣлото ми.“

Тѣй свършва Габелсбергеръ и по нататѣкъ признава, че съ шудитѣ на други, а особено чрезъ Английскитѣ стенографически системи много се е ползувалъ; а преди всичко той хвали „Notae tironianae“ (римско бързописание), отъ което се е научилъ, какъ може да се освободи това искусство чрезъ сциентифическитѣ срѣдства отъ механизма.

Не много години подиръ смъртта му, неговата система се е распространила почти въ всичкитѣ Европейски държави и най-сетне и въ нашето отечество. Габелсбергеровата система се е дѣйствително показала най-сгодна тоже за Славянскитѣ езици.

Превелъ Хр. П. Константиновъ.

СТЕНОГРАФИЧЕСКА ЛИТЕРАТУРА.

STENOGRAFIJA HRVATSKA.

Polag sustava Gabelsbergerova sastavio Franjo Magdić, profesor kr. velike realke u Zagrebu. Drugo izdanje. U Zagrebu 1881. Nakladom sveučilišne knjižare: Albrecht i Fiedler. Tiskom C. Albrechta 85 str. (od ovih 45 autografovanih u 8-ni) Ciena 1 for.

Ocejenjuje M. Vamberger.

Sin tibi quaedam videbuntur obscuriora, cogitare debes, — nullam artem literis sine interprete et sine aliqua exercitatione percipi posse.
Cicero, lib. VII ep. XIX.

Počam od godine 1864 utire si stenografija i kod nas sve više terrain. Prvi joj je temelj položio g. prof. Franjo Magdić, koji je priredio Gabelsbergerov sistem za hrvatski jezik, i već godine 1866. kano stenograf s Opačićem bilježio razprave u hrvatskom saboru. Godine 1871 izdade on „stenografiju hrvatsku“ polag sustava Gabelsbergerova, po kojem se je sustavu sve do godine 1875 na gimnaziji i realci u Zagrebu ta znanost gg. Magdićem i Lipežem prekidiice predavala. Po istom sustavu izašla je godine 1875 „stenografska čitanka“ od A. Bezenška koja je već posve razprodana te bi trebal svakako prirediti drugo izdanje, jer je kod obuke u stenografiji čitanje stenograma vrlo aužдно. Od godine 1875 do 1879 podučavaše u stenografiji na kr. gimnaziji zagrebačkoj g. A. Bezenšek, koji je vlastitom nakladom i izvjeće o tom svojem p tgodišnjem radu izdao. Osim toga uređjivaše g. Bezenšek 3 godine, i to od 1876 do 1878 riedkom požrtvovnosti strukovni list: „Jugoslavjanski Stenograf.“ Iz I. tečaja toga lista izdano bijaše prošle godine III. izdanje „nauka o stenografiji“. Isto tako bilježio

je g. Bezenšek od godine 1875 do 1878 razprave u hrvatskom saboru. Nu sudbina htjede, da ta radina sila širi stenografiju dalje po slavjanskom jugu, te nam ju iztrgnu i dade braći Bugarom, gdje ona već drugu godinu uspješno djeluje.

Čovjek bi mislio, da je u nas sada stenografska stagnacija. ali nije. Pred nami leži II. izdanje Magdićeve „stenografije hrvatske“, o kojoj ćemo progovoriti nekoliko rieči.

Prije svega spomenuti nam je žalostnu istinu, da kod obrađivanja hrvatske stenografije među ovo malo strukovnjaka neima nikakve sloge, već vlada najbujniji separatizami tvrdokorna samovolja. Pače godine 1879 imadosmo žalostnu zgodu motriti u „Narodnih Novinah“ neetičnu kontroverzu među g. Bezenšekom i g. Fabianijem, što prijatelja znanosti samo boljiti može. Jer kakvomu se je nadati napredku u onoj znanosti, kod koje se baš njezini vodje li radi osobnosti ulove u koštac! Koli je divna sloga kod njemačkih Gabelsbergovaca, a kako je kod nas! — Moji učenici neće moći stenografski dopisivati s Magdićevimi, premda obojica sledimo isti sistem i to samo radi nekih osebnosti! — Neznam, kojim putem ide g. profesor Miloš Božić u Vinkoveih, ali to znam, da ćemo tek onda unapriediti hrvatsku stenografiju, ako budemo složno radili pod geslom: „considerate omnia et quae bona, tenete“. Cjepkanje i razkol donieti će nam propast. G. je Magdić započeo težki rad i svršio ga uspjehom, kakav obično imadu prva poduzeća u svakoj struci. Dodje g. Bezenšek, da nastavi započeto djelo. On uze za podlogu svomu radu, Magdićevu „stenografiju hrvatsku“ od godine 1871., ali u nekojih stvarih odusta od nje, jer se ona nije „dovoljno obazirala na bratske narode“. Tko je pomno proučio Magdićevu i Bezenšekovu stenografiju, taj će morati priznati, da je g. Bezenšek in melius usavršivao hrvatsku stenografiju. Njemu se dakle mora oprostiti, što je u nekojih stvarih odustao od g. Magdića: ali je neoprostivo, što g. Magdić kod II. izdanja svoje „stenografije hrvatske“ nije na to dovoljno obzir uzeo, već uz neznatne promjene nastavlja svoj rad, kako ga je bio započeo. Nalogu, kojemu svaki pisac zadovoljiti mora i koji je Lindner jasno izrazio riečmi: „Jede neue Auflage eines Lehrbuches ist eine Aufforderung an den Verfasser, die bessernde Hand an dasselbe anzulegen“ nije g. Magdić zadovoljio. Hrvatski je tekst doduše revidiran, izpravljen i popunjen, ali autografovani dio, stenogram, stari je ukočeni znanac, koji nije dobio novo ruho već tu i tam kakovu novu krpu i takav bi metnut iza restauriranoga hrvatskoga teksta. Da vidimo!

Pogledimo najprije na alfabet (1. autografovana str.): Onaj nespretni znak za nj, koji je g. Magdić već u I. izdanju pisao onako, kako pišu Niemci ng, piše on isti tako i u II. izdanju. G. Bezenšek piše nj onako, kako Niemci ein. Ja neznam, da li je g. Magdić pripravljujuć II. izdanje svoje stenografije uvažio Bezenšekov način pisanja konsonancije nj. Da je samo nekoliko reči napisao njegovim znakom, morao bi se uvjeriti, da je u istinu prikladniji, praktičniji, brži i ljepši. Napišimo samo stenografski slededećie rieči: pomanjkanje, mnijenje, vožnja, gujezdo, ognjište, mržnja itd. Znak

za konsonanciju nj zaslužuje tim više pomnje, jer ta konsonancija u našem jeziku vrlo često dolazi. Tako n. pr. malo ne u svih substantivih, koji su glede trajanja čina srodni imperfektivnim glagolom; n. pr. u tvorkah na — avanje, — ovanje, — evanje, — ivanje: predavanje, poznavanje, žrtvovanje, djelovanje bolovanje, darovanje, bičevanje, prekoračivanje, zapisivanje, požrtvovanje, narivavanje itd. Kako su neke od tih rieči u II. izdanju str. 25 u Magdičevoj stenografiji pisane, a kako bi ih bilježio g. Bezenšek svojim znakom! A kako je nadalje na istoj strani malo niže nakazni znak za skupinu — žnj! To je nepraktična i neestetična štaka, kojoj ćeš teško naći premca u svjetskoj stenografiji. A kako opet onda bilježi g. Magdič rieči mržnja, grožnja, vožnja, a kako g. Bezenšek! — Tko toga nerazabire, taj mora da je coecus impugnator veritatis a sana ratione agnitae. Kako liepo izrazuje nadalje g. Bezenšek onaj v pred n i nj i v na koncu rieči. To je tako važno, da bi se g. Magdič absolutno na to osvrnuti morao, ako mu je do lakhoće i brzotočnosti hrvatske stenografije. Bezenšekov znak za nj može liepo ostati i kod superlativa, kako to imade g. Magdič: Bezenšekov znak za „naj“ kod superlativa čini mi se da je manje u prilog brzotočnosti, a u obće se teže monogramatizira. Magdičev nj neka nam znači konsonenciju mn, koju on sada stješnivanjem izrazuje, što je vrlo nespretno. Pišimo samo rieči: mnogo, mnoštva-mnjenje tamno, umno itd.

(Iz „Hrv. učitelja“.)

(Dalje slijedi.)

— TĚSNOPISNÉ LISTY teč. IX. br. 5: Rozhled. (O brzopisnem stroju. O stenografiji srbskej i hrvatskej) — City Londýnská (Konec). — Z mé cesty do Berlína (Konec). — Ze spolku (Iz društva). — Výlet do Švýcar (Piše Dr Růžicka). — S nem. prilogom.

TĚSNOP. LISTY br. 6: O soustavě Hegerově (v zboru predával Dr. Rosický). — Ze spolku. — Výlet do Švýcar. — Razni. S nem. prilogom.

TĚSNOPISNINA BESEDA teč. II. br. 8: Žáci a učitelé ve starém Řimě. — Také študent. — O bratru Palečkovi (Mirno kračeno). Řeč Fel Molnára. — Drobnosti.

TĚSNOP. BESEDA br. 9: Žáci a učitelé ve starem Řimě. — Hálkovi (od Majského). — Také študent (Mirno kračeno). — Řeč Fel Molnára (Silneje kračeno). — Drobnosti.

— TĚSNOP. BESEDA br. 10: Konec článkov iz br. 8 i 9.

— STENOGRAPHISCHE JUGENDZEITUNG (Стенографически вѣстникъ за младежъ). Издава 1 пѣтъ въ мѣсець въ Вiena подъ редакцията на Шелеръ и Зибриана.

— THE ANGLO-FRENCH STENOGRAPHER. Redakteur J. P. A. Martin, 73 Neshergate, Dundee.

— Výroční zpráva prvního pražského spolku stenografu Gabelsbergerských za r. 1880. (Годишно изложение на първото дружество на Габелсбергерскитѣ стенографи въ Прагъ год. 1881.)

— Изъ това изложение виждами, че дружеството има 7 почетни, 4 основатели, 5 дописователи, 48 съ магистри и 37 дѣйствующи членове, т. е. всичко 101 чл. — Имуществото на

дружеството износи 4593 ф. 83 н., а въ своята библиотека има 436 дъла въ 840 свесци. Дружеството има тоже свое собствено периодическо списание „Гъснописни Листи.“

— Краткое руководство к русской стенографии (Система Габелсбергера) отъ Иванъ Андрѣевичъ Устиновъ. Харьковъ 1881. — Стр. 46 типограф. и 15 автогр. — Цѣна 1 руб.

— Ръководство к практическому изучению русской стенографии. Отъ И. А. Устиновъ. Второ изд. исправл. и допълн. — Цѣна 1 руб. 50 коп.

— Стенографията при Южнитѣ Славяни. Подъ това заглавие донася виенскій вѣстникъ „Parlamentär“ една твърдѣ интересна по-дълга статия, която ще преведемъ и въ нашето списание.

ДОПИСКА.

Изъ София на 26 Юний.

Въ „Марица“ прочетохме слѣдующата дописка:

На 20 Юний стана публиченъ испитъ по стенографията. Всичкитѣ, които се появиха и записаха да даватъ испигъ бѣха раздѣлени на три дѣла: първий, които сж учили отъ началото до глаголитѣ, вторий отъ глаголитѣ до края на първата часть на стенографията, и третий — първата часть на камарното или парламентарно стенографическо писмо. Испититѣ щѣха да се поченатъ часътъ на 5 подиръ пладнѣ въ Нар. Събрание подъ надзора и прѣдседателството на Г-на Вас. Стоянова, съвѣтникъ при М-вото на Просвѣщението и въ присѣдствието на Директора на Гимназията, Архимандрита Кирила. Многобройна публика и отъ двата пола бѣше се стекла за да чуе нѣщо за това „чудновато“ писмо. Между зрителитѣ блѣзяха учителитѣ и учителкитѣ отъ гимназиитѣ, мжжка и дѣвическа, Градскій Кметъ Г. Даскаловъ, Секретарътъ при Сърбсконо консулство Д. Боди който е билъ тоже стенографъ въ сърбската скупщина и други. Тъкмо по 5 часа се почнаха теоретическитѣ испитвания най напърѣдъ отъ I отдѣление, което най-много се отличи. Като се свършиха теоретическитѣ испитвания заедно съ примѣри, направи се едно сравнение между дописното и камарното стенографическо писмо. Почна се практическото испитвание т. е. надварванието въ скорописвание. Най-напърѣдъ се диктува на I отдѣление 5 минути по 50 думи въ минутата, послѣ на II отдѣление по 70 думи въ минутата и най-сетне на III-о по 100 думи. Слѣдъ това ученицитѣ прочетоха по сжщия редъ писаното. Сега трѣбваше да се кажатъ нѣколко кратки скаски отъ нѣколко ученици и да се дадатъ отличителнитѣ свидѣтелства; нѣ понеже бѣше станало късно, то се остави това за утрѣто. Публиката бѣше много задоволена.

На другия денъ въ недѣля се стече още по многобройна публика въ аданието на Народното Събрание, и часа по 11 се почна да се върши останалото отъ миналий денъ. Г-нъ Тончо

Мариновъ отъ III отдѣление говори върху историята на обикновенното писмо и стенографията и върху распространението на Габелсбергеровата система, която е най-сгодна за всичкитѣ Славянски езици и която е приспособена и за нашия езикъ. Той свърши като пожела, щото дано даде Богъ по-скоро да се расоространи това искусство и въ Южна България, гдѣто има толкова нужда, колкото и тука.

Г-нъ Хр. П. Константиновъ, описа животътъ на Фр. Габелсбергера. Г-нъ А. Ташикмановъ, тѣхъ сѣщо отъ III отдѣление, говори върху ползата отъ стенографията, като поблагодари отъ страна на ученицитѣ въ лицето на прѣдставителя на М-вото на Просвѣщението, правителството, което се е погрижило съ време да доведе единъ специалистъ и расадникъ на стенографията. Той поблагодари и на самия труженецъ на распространението на това искусство, за безмѣрнитѣ му трудове, които неуморимо е полагалъ за ученицитѣ си.

На конецъ Министерский Свѣтъникъ съ една по дълга красна рѣчь поблагодари на Проф. А. Безекшека за трудоветѣ и усърдието, които е полагалъ за ученицитѣ си, чинто отговори показватъ, че тукъ сѣ се употреблявали грудове, енергия и систематика, чрѣзъ които напълно е оправдалъ надѣждата на правителството. Той похвали и ученицитѣ, за гдѣто тѣ чрѣзъ своето усърдие сѣ заснидѣтелствували и оправдали известното на образований свѣтъ българско трудолюбие. Той ги насърдчи, щото и за напредъ да слѣдватъ да се трудятъ за изучаванieto на тая наука, която е за всѣкий истинно образованъ чловѣкъ днесъ за днесъ необходимо нужна.

Най-сегнѣ се раздадохъ отличителнитѣ листове на отличнитѣ ученици. Отъ първо отдѣление дадохъ испитъ около 25 ученика, отъ II—4, отъ III—6.

Листъ за отличие получиха: отъ III. отдѣление: 1. Хр. П. Константиновъ, 2. Тончо Мариновъ, 3. Лазаръ Сарафовъ, 4. А. Ташикмановъ, 5. И. Шандаровъ. — Отъ II. отдѣление: 1. Бадевъ, 2. Кърето Къртевъ, 3. Никовъ. — Отъ I. отдѣление: 1. Михаилъ Ивановъ, 2. Спиро Велевъ, 3. Младенъ Панчовъ, 4. Тодоръ Влайковъ, 5. П. Зжбовъ, 6. П. Миховъ, 7. Е. Безеншекъ. — Отъ първоначалнитѣ: 1. Стефанъ Сарафовъ, 2. Хр. Станишевъ, 3. Н. Сви яревъ, 4. С. Бояновъ, 5. Д. Бучковъ, 6. Г. Крепѣвъ.

РАЗЛИЧНИ СТЕНОГРАФИЧЕСКИ НОВИНИ.

ГЕРМАНИЯ.

Прѣдсѣвателтъ на Кралский стенографический институтъ въ Дресденъ, Проф. Кригъ, и членътъ на института Проф. Д-ръ Цейбикъ (който е превелъ тоже Габелсбергеровата система на руский) получили сѣ витескый крестъ I. кл. отъ Албрехтовтъ орденъ за заслугитѣ по стенографията. Проф. Кригъ нататѣкъ биде именованъ за почетенъ членъ отъ сте-

ногр. институтъ въ Флоренца за дѣто е превелъ Габелебергеровата система на французскій евикъ.

Райнско вестфалскитѣ стенографи сж имали своето тжжъ-годишно събрание въ Ахенъ на 19 Юний. При това имало и надварване въ бързописанието, при което се диктувало на 4 отдѣления съ бързина отъ 60, 80, 100 и 120 думи въ мунута. Д-ръ Гантеръ държалъ една скаска върху катадневното употребяване на стенографията, а особено върху ползата на стеногр. за търговцитѣ. Послѣ предложи слѣдующитѣ 3 тези, които се приеха отъ събранието: 1. Стенографията, въ новото врѣме, която е изникнала изъ потрѣби на парламентарния животъ, и която бѣше найнапрѣдъ ограничена въ малкъ кръгъ на парлам. стенографи, е въ сегашното си развитие въ такова положение, щото може да стане всеобщо срѣдетво за съобщаване между интеллигентнитѣ. 2. Габелебергеровата система, която е показала своята сгодностъ за повисоката стеногр. пракса, е сгодна по своето естество тоже за подолнитѣ нужди както дописно писмо 3 И двата степеня стоятъ въ междусобна органическа свръзка; по можѣтъ да се раздѣлятъ методически на началний и повисокий курсъ, отъ които първий е сгоденъ да разширява стенографията въ пошироки кръгове.

Въ Франкфуртъ е изложена при мѣстното тжжъ-годишно изложение една карта за отворено писмо на която сж написани стенографически отъ техника Куна 33000 думи.

АВСТРІЯ.

Въ Виена стана на 5 и 6 Юний събрание на австр. стенографи, на което главната цѣль бѣше да се направи единъ съюзъ на австро-унгарскитѣ стенографи. Засѣданията ставали въ салата на ц. кр. академия на знанията. Приеха се 2 резолюции подобни на горнитѣ въ Ахенъ.

АНГЛИЯ.

Въ Англия почена въ излиза всѣка недѣля единъ политич. вѣстникъ съ стеногр. писмо подъ название: „The Phonographic News“.

Тамъ тоже ще се основе скоро едно дружество подъ название: Société internationale pour l'étude et la discussion de tout projet de langue écrite universelle. Това ще има свой вѣстникъ (органъ): Arglo-French Stenographet.

На 14 Юний се е основало въ Лондонъ едно дружество подъ название The „Shortkand Society“, което има за цѣль, да щудира стеногр. знание и литература въ обще, и се занимава съ дискусия на началата, които трѣба да бждатъ мѣродавни за усъвършенствуване на стеногр. системи. Приематъ се за членове лица отъ всичкитѣ народности.

REVUE STÉNOGRAPHIQUE

CHEZ LES SLAVES DU SUD.

Dorénavant nous ferons une revue de tous les mouvements, et de toutes les nouvelles de la science sténographique dans nos pays, d'après le désir sou-

vent exprimé, de nos collègues et amis de la sténographie en Allemagne, en France, en Angleterre, et en Italie, qui s'y intéressent, et qui ne connaissent pas la langue Slave.

BULGARIE.

Le 29 Juin c. a. a eu lieu le premier examen public de sténographie en Bulgarie.

Ont pris part à cet examen les élèves du lycée de Sofia, et les particuliers qui ont suivi le cours, en tout 71 personnes. Mr. Vasil Stoïanoff, Conseiller du Ministère de l'Instruction publique présidait la séance. Étaient présents Mr. le directeur du gymnase, plusieurs professeurs, et maitresses d'écoles, le maire de la ville, un public distingué et plusieurs membres de la magistrature.

A l'examen de la théorie, suivit celui de la correspondance, et de la sténographie parlementaire, et enfin le concours en écriture sténographique partagé en trois classes. La première avec 50, la II avec 70 et la III avec 100 mots par minute. Trente étudiants ont pris part à ce concours. Ceux qui se sont distingués ont reçu un diplôme signé par le professeur de sténographie et le représentant du gouvernement.

— Pour pouvoir compléter le cours de la sténographie bulgare, publié dans notre gazette, le gouvernement bulgare a bien voulu subventionner notre journal, qui porte maintenant la seconde partie de la sténographie bulgare, d'une allocation annuelle de 600 francs par une ordonnance du 10 Juin No. 478, de son Altesse le Prince Alexandre I.

— La sténographie sera très probablement employée aussi dans l'assemblée de la Province de la Roumelie orientale dans la prochaine séance du mois d'Octobre.

Le comité permanent avait voulu prendre dans le temps, des sténographes parmi les élèves de M. Bezenšek, à Sophia et à Agram, mais sans avoir pu réussir, car ils étaient tous occupés ailleurs.

— Les protocoles sténographiques de la seconde session de l'Assemblée Nationale sortiront bientôt de l'imprimerie. Les sessions qui ont eu lieu l'année passée de 15 Octobre jusqu'à 15 Décembre sont en tout 46 séances.

Les protocoles donneront à peu près 1000 pages in 4-o c'est à ce grand volume et faute d'imprimerie qu'il faut attribuer le retard de son édition.

— Dans le bureau sténographique étaient occupés outre l'aide rédacteur de cette gazette: Mr George Prochek comme premier sténographe et Konstantinoff, Tachikmanoff, Sarafoff et Shandaroff.

— La sténographie a été pratiquée encore dans différents procès au tribunal du district à Sophia, et quelques discours publics de la société de médecins par le rédacteur de cette gazette et ses élèves.

CROITIE.

— Il y a deux ans, Mr. Magdić a Agram a transformé le Système sténographique de Gabelsberger à la langue Croate, mais sans arriver au résultats désirés, et en 1874 son travail a été entièrement arrêté. Dans ce temps le rédacteur de cette gazette a travaillé pour accommoder ce système à toutes les langues du Slaves du sud, et il l'a publié dans les premières années de ce journal. Il a élevé pendant 5 ans dans le gymnase d'Agram plus de 200 étudiants. Dès qu'il a été appelé à Sophia, on ne fait plus apprendre la sténographie au gymnase d'Agram, car le gouvernement Croate ne peut pas trouver un professeur assez capable pour cette science. Mais à Karlstat c'est Mr. le professeur Wamberger, un de nos meilleurs élèves, qui professe avec beaucoup de succès.

— Dans la diète de la Dalmatie a sténographié Mr. A. Boltek aussi un de nos élèves.

— Mr. Magdić a publié il y a peu de temps le cours de sténographie Croate. D'après les critiques publiées, ce nouveau livre aurait vraiment la même destinée, que le premier édité il y a 10 ans. Le mal que nous trouvons chez lui est, qu'il change l'unité du système et veut faire de la Croatie une seconde Pologne, où Mr. Polinski et Olevinski font aussi la guerre, mais au désavantage de la science sténographique. S'il ne peut pas être utile, il ne doit pas tâcher d'être désavantageux.

Редакторъ и издатель Ант. Безеншекъ. — Urednik i izdavatelj Ant. Bezenšek.

Народна Печатница на Б. Прошекъ въ София.

Prilog listu.

Н о щ е м ъ,

(Отъ И. Вазовъ.)

по нощи
всичко,
всичко е
всичко -

. Слънце
всичко,
всичко е
всичко -

всичко е
всичко,
всичко е
всичко -

Наука за стенографията.

Предлогъ.

№ 33. ъ, у (вз), о съ, ъ за, о (об) ъ,
отъ, ~ на, е на въ, ~ по, и подъ, је за въ,
е предъ, ~ изъ, ~ низъ, ~ безъ, ~ въ въ,
~ при, ~ къмъ, е до, ~ про, ~ презъ,
~ сръзъ, ~ слодъ, е ради, и поради.

~ близу, ~ вѣсто, и подиръ,
и споредъ, ~ между, а средъ, и по-
средъ, ~ въ рау, ~ сръцу, ~ покрай,
~ около, ~ освѣтъ.

Монограммат: ъ до това, ъ отъ
това, ъ до тѣхъ ъ отъ тѣхъ, ъ на това,
ъ на тѣхъ, ъ при това, ъ при всичко
това, ъ подъ това, ъ за това, ъ изъ
това, ъ съ това, ъ предъ т. ъ подиръ
т. ъ заради т., ~ у насъ, ~ у мене,
~ предъ него, ~ къмъ него, ъ къмъ
тебе, ~ въ града, ъ при тѣхъ, ъ за
туй ~ заради туй, ъ за тебе, ъ
~ по тѣмъ начинъ, ~ по слѣдующий
начинъ ~ на начинътъ и т. н.

Pred stolom.

(Slov. pesen iz stenogr. molitvenika.)

1.

x l a d v o
 d a d n l
 - t u c r p t
 e s o b o:
 C v b p d p
 c o p t p b e s
 i e t l z p r
 - o y o e t r
 p e v e r
 e t r o y o r:/

2.

b e u ~ o d
 u s ~ e r
 - v r p t
 ~ p e u o!
 c r p t r
 t b e u s!
 e t p r p a
 p r i e s.

1.

e l a d v o
 d a d n l,
 - t u c r p t
 e s o b o.
 C v b p d p
 c o p t p b e s
 i e t l z p r
 - o y o e t r
 p e v e r
 e t r o y o r:/

2.

b e u ~ o d
 u s ~ e r
 - v r p t
 ~ p e u o.
 c r p t r
 t b e u s,
 e t p r p a
 p r i e s.

C. L. y g r o y — C. L. d l y g r.